

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

74 - RAINBOWS

OU ISRAEL CENTER - WINTER 2017/2018

The rainbow occupies a special place in the human experience - as a display of great beauty, a fascinating scientific phenomenon and a potent religious symbol. So too in Jewish thought and practice - hashkafa and halacha - rainbows have a unique position.

A] THE RAINBOW IN TANACH

- The rainbow appears TWICE in Tanach:

1. (ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ וְאֶל-בָּנָיו אֲתוֹ לֵאמֹר: (ט) וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זֶרְעְכֶם אַחֲרֵיכֶם: (י) וְאֵת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּהֵמָה וּבְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יֹצֵא הַתֵּבָה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ: (יא) וְהִקְמֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא-יִכָּרֵת כָּל-בָּשָׂר עוֹד מִמֶּנִּי מִבּוֹל הַמַּבּוּל וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד מִבּוֹל לְשַׁחַת הָאָרֶץ: (יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם: (יג) אֶת-קִשְׁטִי נֹתַתִּי בְּעָנָן וְהִתֵּהָ לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: (יד) וְהָיָה בְּעָנָנִי עָנָן עַל-הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקִּשְׁת׃ בְּעָנָן: (טו) וּזְכַרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל-בָּשָׂר וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד הַמָּיִם לְמִבּוֹל לְשַׁחַת כָּל-בָּשָׂר: (טז) וְהִתֵּהָ הַקִּשְׁת׃ בְּעָנָן וְרָאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל-בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ: (יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ זֹאת אוֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמֹתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ: פ

בראשית ט

After the flood, the rainbow is identified as the sign of the Brit - mentioned here 7 times - with humanity and with all creatures on the planet! This covenant obligates Man to behave in a moral and ethical manner - the 7 Noachide Laws. God in turn commits never again to destroy the world. As such, the appearance of the rainbow has a special and positive connotation - something that we should want to look at.

2. (כה) וַיְהִי-קוֹל מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ בְּעָמָדָם תִּרְפִּינָה כִּנְפֵיהֶן: (כו) וּמִמָּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ כְּמִרְאֵה אֲבֹן-סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶף וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת דְּמֹת מִרְאֵה אֲדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה: (כז) וְאָרָא בְּעֵין חֲשָׁמַל כְּמִרְאֵה אֵשׁ בֵּית-לֵה סָבִיב מִמִּרְאֵה מִתְנָיו וּלְמַעְלָה וּמִמִּרְאֵה מִתְנָיו וּלְמַטָּה רָאִיתִי כְּמִרְאֵה אֵשׁ וְנִגָּה לוֹ סָבִיב: (כח) כְּמִרְאֵה הַקִּשְׁת׃ אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעָנָן בַּיּוֹם הַהוּא כִּן מִרְאֵה הַנֶּגֶז סָבִיב הוּא מִרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה' וְאָרָא וְאֶפֶל עַל-פְּנֵי וְאֶשְׁמַע קוֹל מִדְּבָר: ס

יחזקאל א

At the end of Yechezkel's vision of the Chariot - Ma'aseh Merkavah - he sees a halo of light like a rainbow¹ in the clouds.² He understands that this is an insight into the glory of God and fall on his face in terror.³ Clearly, in this context, the rainbow is something awesome which we would NOT wish to look at!

B] HALACHIC IMPLICATIONS

B1] THE BERACHA ON A RAINBOW

3. ואמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי: הוואה את הקשת בענן צריך שיפול על פניו, שנאמר (יחזקאל א:כח) כְּמִרְאֵה הַקִּשְׁת׃ אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעָנָן [בַּיּוֹם הַהוּא] כִּן מִרְאֵה הַנֶּגֶז סָבִיב הוּא מִרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה' וְאָרָא וְאֶפֶל עַל-פְּנֵי [וְאֶשְׁמַע קוֹל מִדְּבָר]. לייטי עלה במערבא משום דמחזי כמאן דסגיד לקשתא. אבל ברוכי ודאי מברך. מאי מברך? 'ברוך זוכר הברית'. במתניתא תנא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: 'נאמן בבריתו וקיים במאמרו'. אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרווייהו 'ברוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו'.

ברכות נט.

Chazal understand the duality of the rainbow. Based on the verse in Yechezkel there is a suggestion that, like Yechezkel, one should fall to the floor and bow when seeing a rainbow! This is rejected since it could resemble idolatry, but the Gemara concludes that one should make a beracha of praise because its positive connotations.

1. A 22° halo is indeed a circular rainbow around the sun caused by light refraction through ice-crystals - see https://en.wikipedia.org/wiki/22°_halo
 2. My son, Asher, pointed out that the glory of God always appears obscured within a cloud - on Sinai, in the Mishkan and through the cloud of ketoret in the Kodsh Kadoshim on Yom Kippur.
 3. See Redak ibid.

4. כל שלא חס על כבוד קונו רתוי לו שלא בא לעולם מאי היא? רבי אבא אמר: זה המסתכל בקשת, רב יוסף אמר: זה העובר עבירה בסתר. מסתכל בקשת - דכתיב (ויחזקאל א:כח) כְּמִרְאָה הִקְשִׁית אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵינֵי בְּנֵי הָאָדָם כִּן מִרְאָה הִנֵּלָה סְבִיב הָיָא מִרְאָה דְּמִית קְבוֹדָה כל המסתכל בשלשה דברים עיניו כהות: בקשת, ובנשיא, ובכהנים.

חגיגה טז.

This seems to contradict another Gemara which prohibits looking at a rainbow. This seen as improper behavior when dealing with God's honor.

5. הרואה הקשת אומר: בא"י אלהינו מלך העולם זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו; ואסור להסתכל בו ביותר.

שולחן ערוך אורח חיים סימן רכט סעיף א

The compromise position of the Shulchan Aruch is to rule that one may 'see' the rainbow and then make the beracha, but must not 'stare' excessively at the rainbow.

6. (ג) נאמן וכו' - ברמב"ם וטור כנוסח ונאמן:

משנה ברורה סימן רכט ס"ק ג

The Rambam and Tur have almost the same nusach for the beracha but say 'vene'eman' rather than 'ne'eman'.

7. אומר ר"י דאין חותמין בצרוך צצרכה זו וכיכי מצרך צרוך אתה ה' אלהינו מלך העולם נאמן צצרתו וקיים צצצעתו וזוכר הצצרת

תוספות ברכות נט.

Tosafot have a slightly different nusach for the beracha.

- We also see this tension between looking and not looking in other areas of hilchot berachot.

8. מעשה ברשב"ג שהיה על גבי מעלה בהר הבית, וראה עובדת כוכבים אחת נאה ביותר, אמר: מה רבו מעשיך ה'! ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע, רק שחק ובכה, רק - שהיתה באה מטיפה סרוחה, שחק - דעתידה דמגיירא ונסיב לה, בכה - דהאי שופרא בלי עפרא! דאמר מר: הרואה בריות טובות, אומר: ברוך שככה ברא בעולמו. ולאסתכולי מי שרי? מיתבי: (דברים כג: וְלֹא־תִשְׁמְרֶנָּה מִכָּל דְּבַר קָע - שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה, באשת איש ואפ"ל מכוערת. קרן זוית הואי. (רש"י - כשפונה לימין או לשמאל ליכנס ממזוי למזוי ופוגעין זה את זה צקן זוית דאינו רואה אותה מרחוק צאה כנגדו שיעלם עיניו.)

עבודה זרה כ.

Rabban Shimon ben Gamliel and R' Akiva praised the beauty of exceptionally beautiful women. The Gemara asks how they could look at these women, and answers that they came across them unintentionally.

9. וע"ע בב"י (סי רכט) בשם הרא"ש שנשאל איך מסתכלין בקשת בשעה שמברכין והא אמרי' (חגיגה טז) המסתכל בקשת עיניו כהות. והשיב שאין המסתכל כרואה. שהמסתכל מוסיף ומדקדק בהבטתו יותר מהרואה לפיכך אסור. וכן הוא בארחות חיים (הל' ברכות אות נז) בשם הרא"ש ובספר חסידים תנינא לר' משה כהן בן אחרותו של הרא"ש (בסי צט) כ' וז"ל: שאלתי את דודי ורבי רבינו אשר ז"ל, איך נוקשים כל העולם באיסור הסתכלות בקשת? ענה דודי ואמר לי כי לשון המסתכל אינו אלא כשמביט בכון זמן ארוך למה הוא דומה ולמי ישוה. אבל לישא עיניו ולראותה כרגע שפיר דמי. וכן המסתכל בנשים פי' שמביט בכונה

שר"ת יביע אומר חלק ו - אורח חיים סימן יג

The Rosh distinguishes, for the rainbow and also the issue of looking at women, between 'histaklut' - staring, and 'reiah' - looking.⁴

10. (ח) על מלכי ישראל אומר: בא"י אלהינו מלך העולם שחלק מכבודו ליראיו. ועל מלכי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם. (ט) מצוה להשתדל לראות מלכים, אפילו מלכי אומות העולם.

שולחן ערוך אורח חיים סימן רכז

So too, one makes a beracha on a non-Jewish king. Would this apply to a queen? If so, how can one stare at the queen?

4. Although Rav Ovadia does raise a question from the Gemara in Avoda Zara which implies that the only acceptable explanation was that they 'bumped' into these women. Why not simply answer that they 'looked' but didn't 'stare'? He suggests that the context of the story there, where R. Akiva bursts into tears, implies that he had to have looked more intently.

11. דין אם לברך ברכת המלך על ראית מלכה כשהיא השולטת ולא בעלה, ואם מצוה להשתדל לראותה לענ"ד נראה פשוט שאין חילוק בזה בין מלך למלכה וגם על ראית מלכה צריך לברך, וראי' ברורה לדבר מהא דאיתא (ברכות לה:) ראה בריות טובות כו' אומר ברוך שככה לו בעולמו. ומבואר בע"ז (כ:) כי רשב"ג ור"ע ברכו על ראית נשים נכריות נאות ובירושלמי (פ"ט דברכות ה"א) מבואר כן בר"ג שראה גוי' אשה נאה ובירך עלי' שכך ברא בריות נאות בעולמו ע"ש. וא"כ גם בנ"ד שפיר מברך על ראית מלכה. ונלענ"ד דלא רק בנזדמן לו לראותה הוא מברך על ראיתיה אלא גם מצוה להשתדל לראות בכבודה ואף דבגמ' (נע"ז שס) פריך ולאסתכלי מי שרי ומשני קרן זוית הואי ... ומשמע הא לאו הכי אסור, פשוט דלא דמי. דכדי לברך שברא בריות נאות בעולמו בהכרח צריך להסתכל בתחילה בדבר שמברך עליו כדי להבחין ביופיו, וזה אסור באשה, משא"כ לענין ברכת המלך שא"צ להסתכל בו כלל רק לראות בכבודו בודאי שגם באשה אין כאן שום נדנד אסור.

שר"ת בצל החכמה חלק ב סימן יט

The Betzel Hachochma⁵ explains that the issue with the queen is even less problematic since one is really looking at her 'kavod' and not at her personally. This is clearly unproblematic.

12. (ה) ואסור להסתכל וכו' – והמסתכל צו ציור עיניו ככות [חגיגה טז] אלא רואהו ומצרכ:

משנה ברורה סימן רכט ס"ק ה

The Mishna Berura rules that one should quickly look at the rainbow before the beracha and not stare.

B2] TELLING OTHER PEOPLE THAT THERE IS A RAINBOW

13. ויאמר אליהם זאת אות הברית אשר אני נותן ביני וביניכם ... לדורות עולם - אמר רבי יודן לדרת כתיב: פרט לשני דורות - לדורו של חזקיהו ולדורו של אנשי כנסת הגדולה. רבי חזקיה מוציא דורן של אנשי כנסת הגדולה ומביא דורו של ר"ש בן יוחאי

בראשית רבה לה:ב

Even though the appearance of the rainbow seems to be a positive sign - God will not destroy the world - the implication is negative - that the world is worthy of destruction! Based on the chaser writing of the word 'dorat' in Bereishit 9:12⁶, Chazal understood that there were two generations in which the rainbow did NOT appear - that of Chizkiyahu and that of the Anshei Keneset Hagedolah, or alternatively R. Shimon bar Yochai.⁷

14. מעשה ברבי יהושע בן לוי שהיה אליהו זכור לטוב עוסק עמו בדברי תורה, והיו עסוקין במדת ר' שמעון בן יוחאי, ונתקהה ר' יהושע בן לוי בדבר הלכה, אמר לו אליהו מבקש אתה לשאול לר' שמעון בן יוחאי, בא ואני מעמיד אותו לך, מיד הלכו וקרא אליהו לר' שמעון בן יוחאי, מיד ענה אותו, אמר לו ר' יהושע בן לוי בא לשאול לך בהלכה, ולא חפץ, אמר לו אליהו כדאי הוא ר' יהושע בן לוי לראותך, צדיק הוא, אמר ליה אילו היה צדיק לא היה נראה הקשת בימיו, שכל ימיו של ר' שמעון בן יוחאי לא נראתה הקשת. [ואעפ"כ כל ימיו של בן לוי לא נראתה הקשת!]

מדרש תהלים (שורח טוב; בובר) מזמור לו

The non-appearance of the rainbow in a specific generation appears to be a very important hallmark of the existence of a true tzaddik in that generation.⁸

15. ריב"ל ... כי הוה שכיב ... מכריז אליהו קמיה: פנו מקום לבר ליואי, פנו מקום לבר ליואי. אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא. אמר ליה: אתה הוא בר ליואי? אמר ליה: הן. נראתה קשת בימך? אמר ליה: הן, אם כן אי אתה בר ליואי. (רש"י) - אין אתה רואי לכרוז זה שאני שומע שכקשת אינו אלא אות צרית שלא יחרב העולם ואם יש לדיק גמור צדור אין לריך אות. ולא היא, דלא הואי מיד, אלא סבר: לא אחזיק טיבותא לנפשאי.

כתובות עז:

A similar Agadata appears in the Bavli.

5. R. Betzalel Stern - mid 20C

6. Also quoted by Rashi on this verse.

7. See also Yerushalmi Berachot Chap 9.

8. See a shiur on this by R. Moshe Taragin at

<http://www.yutorah.org/sidebar/lecture.cfm/886702/rabbi-moshe-taragin/10-minute-rashi-noach-rainbow-less-generations-noach-s-injuries/>

Rabbi Taragin suggests that the common denominator of the different generations in which the rainbow did not appear is that they are all generations of rebuilding - Chizkiyahu after the idolatry of his father and grandfather, the Anshei Keneset HaGedolah after Galut Bavel, and R' Shimon bar Yochai after the Hadrianic persecutions. These generations carried the mark of true merit in that they partnered with God in rebuilding the Jewish world.

To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

16. **סעיף ד** הרואה קשת, אומר "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו". ואסור להסתכל בו ביותר (ומצאתי בספר א' שמו נעלם ממני, שאין להגיד לחבירו שיש קשת, מטעם מוציא דבה):

חיי אדם חלק א כלל סג

Based on this idea, the Chayei Adam (early 19C Europe) writes that he saw somewhere that one should not inform another person that there is a rainbow as this is, effectively, spreading bad news about the world!

17. (משלי י"ח) ומוצא דבָּה הוּא כְּסִיל. רב בר אחוה דרבי חייה ובר אחתיה. כי סליק להתם אמר ליה: אייבו קיים? אמר ליה: אימא קיימת!! אמר ליה: אימא קיימת? אמר ליה: אייבו קיים!! אמר ליה לשמעיה: חלוץ לי מנעלי

פסחים ג:

One should always avoid giving bad news or try to soften the blow.

18. מי שמת לו מת ולא נודע לו אינו חובה שיאמרו לו, ואפילו באביו ואמו. ועל זה נאמר: (משלי י"ח) מוציא דבה הוא כסיל. ומותר להזמין לסעודת אירוסין ונישואין וכל שמחה, כיון שאינו יודע. מיהו אם שואל עליו אין לו לשקר ולומר: 'חי הוא' שנאמר: (שמות כג:) מדבר שקר תרחק. כגה: ומכל מקום צננים זכרים נהגו להודיע כדי שיאמרו קדיש.

שולחן ערוך יורה דעה סימן תג סעיף יב

This is brought in Shulchan Aruch who rules that one should not inform a person that their relative has died, unless there is a mitzvah - eg for the son to say kaddish.⁹

19. (א) הרואה הקשת וכו' - ואין כדאי להגיד לחבירו שיש קשת מטעם מוליא דבה [ח"א]:

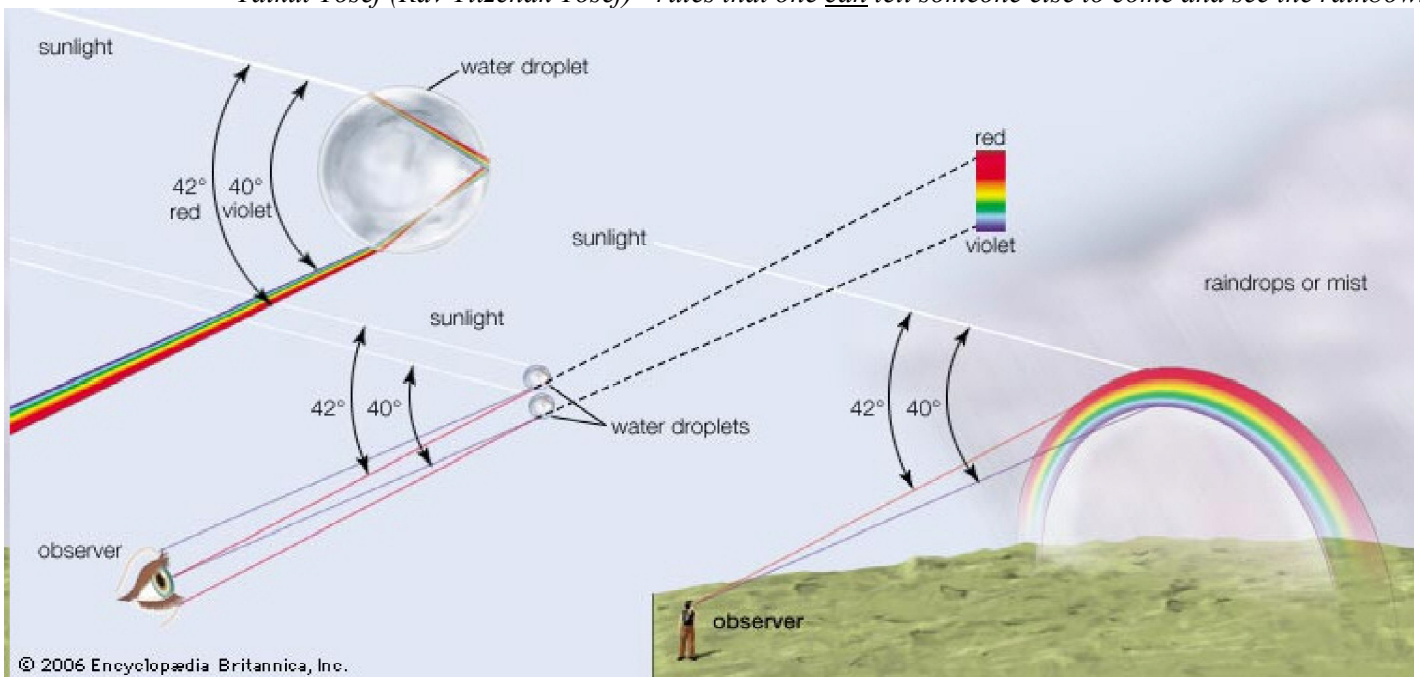
משנה ברורה סימן רכט ס"ק א

The Mishna Berura¹⁰ writes that one should not tell other people about a rainbow (even though the origin of this halacha is recent and not entirely clear).¹¹

20. אבל מותר לומר לחבירו שיש קשת, כדי שגם חבירו יוכל לברך על הקשת.

ילקוט יוסף נטילת ידים וברכות סימן רכט - דיני ברכת הקשת והחמה

Yalkut Yosef (Rav Yitzchak Yosef)¹² rules that one can tell someone else to come and see the rainbow.

9. R. Yosef Chaim Sonenfeld asks why one cannot then tell someone that there is a rainbow. Is there not a mitzvah to say a beracha? He concludes that, indeed, this is not really a mitzvah.

10. This is also the position of the Kaf Hachayim.

11. The Chashukei Chemed (R. Yitzchak Zilberstein - contemporary Bnei Brak) rules that one may therefore walk into shul and ask what beracha to make on a rainbow. Such an indirect approach is acceptable to impart 'bad' news.

12. In the sefer Brit Kehunah a minhag is quoted from the community in Jerber, Tunisia that one SHOULD tell others about the rainbow so that they can praise God for his compassion. He rejects the position of the Kaf Hachayim.

B3] HOW MUCH OF A RAINBOW?

21. הרואה הקשת וכו' - לא נתבאר אם צעין דוקא שיראהו צתמונה קשת דכחל גורן עגולה או אפילו מקצת ממנו די:

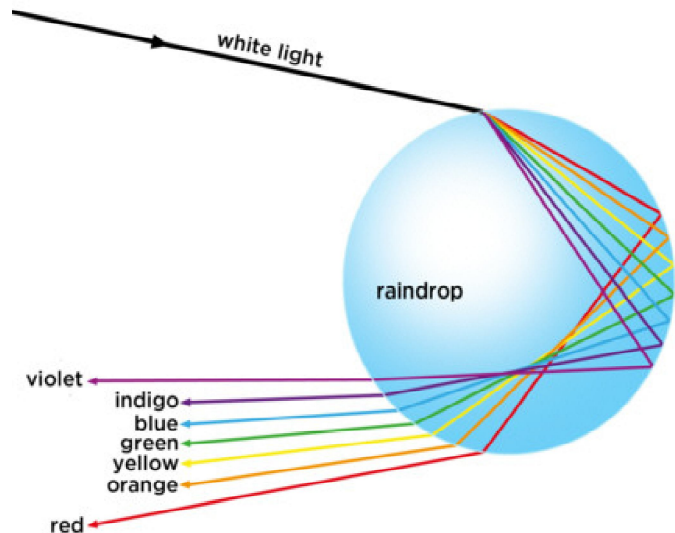
ביאור הלכה סימן רכט סעיף א ד"ה * הרואה הקשת

The Biur Halacha raises the question of how much of the rainbow needs to be seen to make the beracha, and leaves the issue undecided.

22. (ו) הרואה קשת מברך זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו. עיין בבה"ל (ר"ס רכ"ט) שאם נראה חצי גורן עגולה כפשוטו אז מברכין אבל במקצת ממנו לא מברכין, ולמעשה לא הכריע. ולפי"ז ברואה קשת אין לברך אלא בחצי גורן עגולה ולא בפחות דהוה חשש ברכה לבטלה.

תשובות והנהגות כרך ג סימן עו

*Rav Moshe Sternbuch rules that one should not make a beracha unless one sees a full arc of the rainbow.*¹³

23. ומברכים על הקשת אפילו אינו רואה אלא חלק ממנה. אבל הרואה את הקשת בתוך שלולית¹⁴ מים, וכדומה, ואינו רואה את הקשת בעצמה מפני שיש איזה דבר המסתיר לראות הקשת, וכן הרואה את הקשת דרך ראי, אינו מברך. אבל אם רואה את הקשת דרך חלון ביתו או המכונית, מברך אף שיש הפסק זכויות

ילקוט יוסף נטילת ידים וברכות סימן רכט - דיני ברכת הקשת והחמה

Yalkut Yosef that one can make the beracha on part of a rainbow and through glass.

B4] HOW OFTEN?

24. ... אם ראה אותו עוד הפעם אפילו בתוך למ"ד יום חוזר ומצרך ... דכאן הקשת שצריך עליו חלף והלך לו ודמי לצרכת רעמים

משנה ברורה סימן רכט ס"ק ב

For many bircot hashevach - eg on the sea - the beracha may only be made once every 30 days. This is not the case for rainbows. The Mishna Berura rules that a beracha can be made on each new rainbow, in a similar way to thunder. This would imply that the beracha can only be made once per storm and the clouds would need to clear and re-form in order to make a second beracha.

25. ובכל פעם שרואה אותו מברך אפילו בתוך ל' יום (צדי השולחן - ומשמע אפילו לא נתפזרו העצים חוזר ומצרך על קשת שני)

קצות השולחן ס' סו אות טו

The Ketzer HaShulchan rules that one can make a beracha on multiple rainbows even in the same storm.

B5] MOONBOWS

• There is a rare phenomenon of the moonbow. This can occur on a very dark night where the moon is full and low in the horizon and there is moisture in the air.

26. יש לברך על קשת הנראית בלילה כיון שלא חילקו בכך חז"ל

מהרש"ם

The Maharsham¹⁵ rules that one also makes a beracha on a moonbow.

13. Rav Eliashiv and R' Chaim Kanievsky also ruled that way.

14. No beracha is made on a rainbow in a waterfall but only a rainbow in the clouds. This is implied by the wording of the Rambam Hilchot Berachot Ch. 10 - בענן מברך - ...The Shulchan Aruch leaves out the word 'anan' but the poskim agree on this point.

15. I was unable to find the specific source - heard in a shiur from R. Azariah Berzon -

<http://www.yutorah.org/sidebar/lecture.cfm/821421/rabbi-azarya-berzon/for-the-rainy-season-a-bracha-on-the-rainbow-when-why/> at minute 27:25

To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

B6] DOUBLE RAINBOWS AND UPSIDE-DOWN RAINBOWS

- Sometimes there is a double-rainbow. This occurs when the light reflects twice off the back of the raindrop. This leads to a secondary rainbow in which the order of the colors in the bow is reversed.

27. והיתה לאות ברית. זהו הסימן כי אמנם נלאו חכמי המחקר לתת טעם לסדר לצעי הקשת השנית, אשר הוא על הפך סדר לצעי הקשת הראשונה המורגלת. והיא תהיה אות ללדיקי הדור שדורס חייז כחמרים "כלום נראתה הקשת צימיק" (כתובות ע"פ) ויתפללו ויוכיחו וילמדו דעת את העם

ספורנו בראשית ט"ג

The Sefero understands that the actual sign of the Brit is a DOUBLE rainbow. It is that rare phenomenon which indicates that the generation is not worthy, so that they can do teshuva!

- There is also the phenomenon of the Circumzenithal Arc, which is caused by light refraction through high ice clouds. "... also known as 'a smile in the sky', its first impression being that of an upside-down rainbow. The CZA is one of the brightest and most colorful members of the halo family. Its colors, ranging from violet on top to red at the bottom, are purer than those of a rainbow because there is much less overlap in their formation."¹⁶

- Note that R' Yonatan Eiberschutz¹⁷ learns that the 'real' sign of the Brit, which indicates the potential destruction of the world, is a rainbow of pure blue techelet color.¹⁸ A regular rainbow is not the real sign.¹⁹

C] HASHKAFIC IMPLICATIONS²⁰

C1] NEW OR OLD PHENOMENON - THE MUNDANE OR THE MIRACULOUS?

28. עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן - פי הארץ ופי הבאר ופי האתון והקשת (פירוש רבינו יונה: הקשת - [בראשית ע"ג] את קשתי נחתי צענן) והמן והמטה והשמיר והכתב והמכתב והלוחות ויש אומרים אף המזיקין וקבורתו של משה ואילו של אברהם אבינו ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה:

משנה מסכת אבות פרק ה משנה ו

The rainbow is part of the created world and is listed as one of those phenomenon which was created at the end of the 6 days of creation. So in what way was it renewed after the flood?

29. נראתה הקשת - אלו היינו מאמינים בדברי חכמי יון שמלהט השמש תולד הקשת, יש לומר כי השם חזק אור השמש אחר המבול והיא דרך נכונה למבין.

אבן עזרא בראשית ט

The Ibn Ezra resolves the difficulty by suggesting that, while the natural phenomenon of the rainbow was created from the beginning, the sun's light increased after the flood to make the rainbow a reality.²¹

30. שמתחלת הבריאה היו האדים העולים מן הארץ שמנים וגסים מאד לחזק הארץ ודשנותה בבריאה וכמו שאמרו ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה ר"ל שאד אחד בכמות מעט היה משקה את כל פני האדמה ולרובי העבים ועבים היו העננים המתילדים מהם כל כך עבות וגסות שלא היו יכולין נצוצי השמש לעבור בהם עד שלא היה מתרשם מראה הקשת לא באויר ולא בענן ולכן לא היה חום השמש ונצוציו יכולין לשלוט עליהם ולדקדקם ולהתיד קצת לחותם והיו מפני זה מעותדים להביא מבול לעולם וכאשר רחם השם על הארץ אחרי התכת העננים הקודמים במבול המעיט את האדים ודקדק העננים כ"כ עד שנצוצי השמש יעברו בהם ומתוך כך תתרשל הקשת בענן שהוא המקבל האמתי לאותו התרשמות ולא יוכלו עוד להמטיר גשם שוטף על הארץ

אברבנאל בראשית ט"ד

The Abarbanel understands that the cloud cover before the flood was much denser - creating heavy rain and stopping the sun from breaking through. After the flood, the cloud cover was thinned down, preventing another flood and enabling the rainbow to form.

16. From https://en.wikipedia.org/wiki/Circumzenithal_arc

17. Ya'arot Dvash Drush 12

18. There is such a thing as a monochromatic rainbow, but this is usually pure red towards sunset, or pure white.

19. Which begs the question why we would make a beracha on it.

20. For an excellent shiur and further mekorot on these issues see - <http://www.yutorah.org/sidebar/lecture.cfm/886378/rabbi-ya-akov-trump/reflections-on-refraction/>

21. Just as the other phenomena created on Erev Shabbat only appeared at later times.

31. (יב) זאת אות הברית אשר אני נותן - המשמע מן האות הזה שלא היה קשת בענן ממעשה בראשית, ועתה ברא ה' חדשה לעשות קשת בשמים ביום ענן. ואנחנו על כרחנו נאמין לדברי היונים שמלהט השמש באויר הלח יהיה הקשת בתולדה. כי בכלי מים לפני השמש יראה כמראה הקשת. וכאשר נסתכל עוד בלשון הכתוב נבין כן. כי אמר את קשתי "נתתי" בענן, ולא אמר "אני נותן" בענן, כאשר אמר זאת אות הברית אשר "אני נותן". ומלת קשתי מורה שהיתה לו הקשת תחלה. ולכן נפרש הכתוב, הקשת אשר נתתי בענן מיום הברית תהיה מן היום הזה והלאה לאות ברית ביני וביניכם, שכל זמן שארונה אזכיר כי ברית שלום ביני וביניכם:

רמב"ן בראשית ט"ב

Ramban insists on taking the scientific line - that the rainbow was an existing natural phenomenon than now takes on a new religious significance²².

32. It is not necessary to say that hitherto there had been no rainbows, and to attribute the rainbow to atmospheric changes that occurred following the flood. Just as God showed Abraham the star-studded sky and said to him - כה יהיה זרעך - Just as He showed Moshe and Aharon the new moon and, with the words הזה לכם consecrated an already existing celestial phenomenon as a symbol of Israel's spiritual and moral renewal. And just as the seasons of the year were already in existence when they became for Israel signs of historical remembrance. So too, the rainbow might already have been a known phenomenon when God appointed it as a sign of His covenant with mankind. Accordingly, נתתי can be taken literally: My bow I have long ago set in the clouds. From now on it shall serve as a sign of the covenant between ME and ten earth.

Commentary of R. Shimshon R. Hirsch to Bereishit 9:13

C2] WHY NOT STARE AT THE RAINBOW?

33. דכתיב כמראה הקשת וגומר - פירוש לא לענין זהירותו נאמר שאין זה כבוד כלפי למעלה. אלא כמו שאין אדם יכול לכוין מראה הקשת מהו שבמקום שנראה לו אדם נראה לו ירוק וכל מיני מראות ואיך יכול לכוין בו מראה ברור כך מראה השכינה אינם יכולים לכוין בבירור מה הוא:

תוספות ר"ד חגיגה טז.

Tosafot Rid explains that, just as one cannot really discern clearly the distinctions between the colors of the rainbow, one cannot clearly discern the ways of God in the world. Staring too closely indicates a lack of appreciation of this important reality.

34. אמר המאירי ומעשה מרכבה האמור במשנה זו הוא ידיעת מה שאחר הטבע והוא עולם המלאכים ר"ל ידיעת אמתות מציאותם וידיעת מציאותו ית' ואחדותו לא שתהיה הכונה בהשגת הדברים על אמתתם שגם הם עצמם לא ישיגו על בוריה אמתת מה שלמעלה מהם בעליונות מעלה אבל ישיגו מאמתתו ית' דעה גדולה והשגה עצומה כל אחת כפי מעלתה. כל המסתכל בד' דברים ראוי לו שלא בא לעולם והוא שעם הגיע האדם לידיעת הדברים שאפשר לדעתם מצד המופת והחקירה יצטרך להאמין דברים אחרים מצד האמונה שלא יכניסם תחת גדר המופת. ולכן טוב לו שישאירוהו על משענת הקבלה והנבואה ... וכל שלא חס על כבוד קונו פי' בגמ' זה המסתכל בקשת ר"ל הנכנס במחקר הרמוז במקרא שזכר בו ענין הקשת האמור עליו הוא מראה דמות כבוד יי'

בית הבחירה (מאירי) חגיגה יא:

The Meiri also understands that the prohibition of staring at the rainbow is a metaphor²³ for the dangers of relying on empiricism and the scientific method to reach definitive conclusion on matters of faith and belief.

22. It is well known that the Epic of Gilgamesh, which is dated over 500 years prior to Sinai, closely tracks the Flood Narrative. Most fascinating however are the key moral distinctions between the two stories, with the Epic of Gilgamesh reflecting the pagan capriciousness of the gods and the Flood Narrative setting out a monotheistic human ethic. Again the rainbow narrative which had been an ancient pagan tradition, could be re-visited later by the Chumash and given a central moral message which resonates across the generations. In the words of Rabbi Sacks: 'Both the Flood and the Tower of Babel are rooted in actual historical events, even if the narrative is not couched in the language of descriptive history. Mesopotamia had many flood myths, all of which testify to the memory of disastrous inundations, especially on the flat lands of the Tigris-Euphrates valley However, the stories of the Flood and Babel are not merely historical, because the Torah is not history but "teaching, instruction." They are there because they represent a profound moral-social-political-spiritual truth about the human situation as the Torah sees it.' See also *Divine Literature and Human Language - Reading the Flood Story*, R. Joel Wolowelsky - <http://www.zootorah.com/RationalistJudaism/Joel%20Wolowelsky%20-%20Divine%20Literature%20and%20Human%20Language%20Reading%20the%20Flood%20Story.pdf>

23. Interestingly, the Rambam does not mention the prohibition of staring at the rainbow and he may understand the issue in this way.

C3] THE RAINBOW - A SYMBOL OF PLURALISM

35. A rainbow is essentially one unified, complete ray of light in its purest form, broken up into seven colors. These colors range from the red ray, which is closest to the light, to the violet, which, farthest from the light, merges into darkness. Yet they all are shades of light, and, together they form one white ray which shines forth in full purity. This signifies that the whole infinite variety of living things, from Adam the 'red one', who is closest to God, to the dullest form of life, the lowly worm - כל נפש חיה - בכל בשר; and especially the whole spectrum of humanity, from the person of the highest spiritual refinement to the one in whom there is only a faint, barely discernible glimmer of the Divine - all are united by God in one common bond of peace. In all of them is found a refracted ray of Gods spirit²⁴, and even the dullest in spirit, who are distant from the light, are 'sons of the light'. Thus our Sages liken the different levels of tzadikim to various shades of light: From the glittering light of the sun to the glare of the lamps of the Sanctuary - all is light, appearing in different shades.

שבע כתות של צדיקים [עתידין להקביל פני השכינה לעתיד לבוא ויהיו] פניהם דומות לחמה ללבנה לרקיע לברקים לכוכבים

לשושנים למנורה שעומדת בבית המקדש (Yalkut Shimoni, Emor, 651)

Commentary of R. Shimshon R. Hirsch to Bereishit 9:15

36. Several commentators claim that the Jewish people, upon their redemption from Egypt, did not cross through the Red Sea in a straight line. Instead, they crossed in a semicircular formation, exiting the Sea on the same side they entered (see Rambam, Avot 5:4 and Tosafot in Erchin 15a, divrei hamatchil k'shem). According to the midrash (Mechilta, Beshalach 1:5), the twelve Tribes of Israel crossed the Sea in twelve separate tunnels. If we imagine these twelve tunnels curving through the Sea in a semicircle, it is evident that the Jewish people crossed the Sea in the form of a rainbow! Apparently, this is Hashem's vision for the Jewish people. He so values the unity among different Torah approaches that He rests His Divine Presence on the rainbow. We can learn from the rainbow that, when we recognize the need for different approaches and appreciate what each one has to offer, Hashem will also rest His Presence on us.

R. Aba Wagensberg - <http://www.thirdtemple.com/parashas/rainbow-menorah.html>

37. The third lies in the symbol of the covenant, the rainbow, in which the white light of God is refracted into all the colors of the spectrum. The rainbow symbolizes what I have called the dignity of difference. The miracle at the heart of monotheism is that unity up there creates diversity down here.

Rabbi Jonathan Sacks - Address by the Chief Rabbi to The Lambeth Conference 28 July 2008

C4] THE RAINBOW - GOD'S SYMBOL OF PEACE

38. ואמרו בטעם האות הזה, כי הקשת לא עשאו שיהיו רגליו למעלה שיראה כאלו מן השמים מורים בו - (תהלים יח:טו) וַיִּשְׁלַח חֲצִיזוֹ וַיִּפְצֹץ - בארץ. אבל עשאו בהפך מזה להראות שלא יורו בו מן השמים. וכן דרך הנלחמים להפוך אותו בידם ככה כאשר יקראו לשלום למי שכנגדם. ועוד שאין לקשת יתר לכונן חצים עליו.

רמב"ן בראשית ט"ב

In this case, the imagery is also of an upturned bow - to indicate that God is now at peace with us and no longer 'firing' down at us.

24. See Rav Hirsch on the colors of the Mishkan - where the shift to red represents the animalistic world and the shift to blue (through Imperial Purple) moves towards the Divine.